

Täysistunto

Tiistai 27.11.2018 klo 14.00—17.59

13. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi jätelain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 248/2018 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 13. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään ympäristövaliokuntaan, jolle talousvaliokunnan on annettava lausunto.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

17.24 Riitta Myller sd: Arvoisa puhemies! Tällä jätelain muutokohdalla on pitkä historia lähtien EU:n hankintadirektiivistä ja sen viemisestä kansalliseen lainsäädäntöön. Tuo hankintadirektiivi antoi tietysti paljon liikkumavaraa, mutta Suomessa valittiin sitten hyvin kapea näkemys siihen, millä tavalla esimerkiksi nyt tässä jätelaissa kunnallisia jäteyhdistöitä kohdellaan.

Hyvin monimutkaisesti tässä lakiesityksessä sanotaan, että esityksellä lisättäisiin säännökset jätteiden ja sivuvirtojen tietolustasta, jonka tavoitteena olisi helpottaa kunnan toisijaiseen jätehuoltovelvoitteeseen liittyvän muun palveluntarjonnan puutteen osoittamista ja siten sujuvoittaa tähän liittyvää menettelyä sekä parantaa menettelyn läpinäkyvyyttä ja jätealan kilpailuneutraliteettia. Käytännössähän tämä tarkoittaa sitä, että kunnallisen jätelaitoksen toiminta tehdään suorastaan mahdottomaksi. Jätteen haltijan tulisi osoittaa, että ei ole kohtuullisesti saatavilla yksityistä palveluntarjoajaa, ja vasta sen jälkeen voisi kunnallinen yritys olla tässä toiminnassa mukana.

Mehän olemme tottuneet Suomessa nyt puhumaan paljon valinnanvapaudesta, ja tässä ei todellakaan minkäänlaista valinnanvapautta ole tarjolla, koska kyse on todellakin siitä, että tässä suositaan ehdoitta yksityistä palveluntarjoajaa. Tuo valinnanvapaus olisi vain sellaisilla, joitten jätemäärien arvo alittaa tuhat euroa vuodessa. Tähän liittyy myös eräänlaista yritystoiminnan tukemista. Tämän tietolustan, jolla sitten näitä markkinoita etsitään, rakentaminen maksaisi valtiolle 700 000 euroa ja sen ylläpito vuosittain 70 000—100 000 euroa. Koska tässä on kysymys hyvin monimutkaisesta järjestelmästä, on todella arveluttavaa se, kuinka tällaiset pienet yritykset selviävät tästä monimutkaisesta byrokratiasta. Onko tuloksena se, että laittomat kaatopaikat yleistyvät ja tällä tavalla sitten uhrautaan tämän lain alle ne hyvät saavutukset, jotka Suomessa on saavutettu?

Puhemies! Voin tulla sinne jatkamaan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 121/2018 vp

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Joo, olkaa hyvä. [Puhuja siirtyy puhujakorokkeelle]

Elikkä kyse on siitä, miten sitten onnistumme tällaisella lainsäädännöllä siinä, että yritykset tietävät, miten heidän täytyy toimia, ja ettei sitten tule sellaista tilannetta, että esimerkiksi laittomat kaatopaikat yleistyvät. Tietysti täytyy sanoa, että tämä esityshän on suoraan hallitusohjelmasta ja siinä on tällaisena draiverina sokea usko markkinavoimiin — samalla tavalla kuin se on sotessa, työvoimapalveluissa, monissa liikennepalveluissa, kuten taksilaista olemme jo saaneet kokemusta. Kuten jo sanoin, tämä perustuu EU:n hankintadirektiiviin, mutta tuo hankintadirektiivi mahdollistaa 20 prosentin ulosmyynnin kunnallisille jätelaitoksille, ja on sanottava, että mikäli tämä olisi myös Suomen jätelaissa, silloin voitaisiin puhua todellisesta valinnanvapaudesta.

EU on listannut maita, jotka ovat hyviä tai huonoja jätehuollon järjestäjiä, ja ymmärtääkseni meillä suomalaisilla on sellainen käsitys, että me olemme kaikissa ympäristöasioissa Euroopan parhaita, mutta valitettavasti jätehuollon osalta tämä ei pidä paikkaansa, Suomi on selvästi alle keskiarvon. Sellaisia mallimaita kuin muun muassa Saksa, Ruotsi, Belgia, Tanska, Hollanti yhdistää yksi asia, ja se on jätteenhuollon järjestelyssä laaja kuntavastuu, joka nyt sitten tällä lailla lopullisesti häivytetään suomalaisesta jätelainsäädännöstä. Kysyä sopii, kuinka me tällaisella jätelainsäädännöllä toteutamme sitä tavoitetta, joka meillä on esimerkiksi EU:n puheenjohtajaohjelmassa: tulla EU:n parhaaksi kiertotalousmaaksi. Kuka kantaa kokonaisvastuun siitä, että tämä kiertotalouden perusta eli jätteenkeräys toimii niin, että siinä kannetaan kokonaisvastuu ja tällainen osaoptimointi sitten vähenee?

Eli jo alkujaan tässä jätelaissa, joka on hyväksytty, on todella suuria ongelmia, ja tämä nyt esitetty muutos edelleen korostaa näitä ongelmia.

17.30 Hanna Sarkkinen vas: Arvoisa puhemies! Jätelain nyt esitettävä tietoaalusta, eli markkinapaikka, on ilmeisesti hallituksen ratkaisumalli siihen, että pk-yritykset eivät enää saa joustavasti viedä jätteitä kuntien jäteasemille aiempien hallituksen lakimuutoksien vuoksi, joista edustaja Myller edellä puhui. Jätteitä omaavan yrityksen täytyy siis tarjota jätteitä markkinapaikalla jätehuoltoyrityksille, koska se ei enää saa viedä niitä mutkattomasti ja joustavasti kunnan jäteasemalle niin kuin aiemmin.

Kuulostaa hyvin työläältä, jos esimerkiksi pienyrittäjän tulee kirjautua markkinapaikalle erikseen tarjoilemaan jätteitään, ennen kuin se voi turvautua toissijaisen vastuun nojalla kunnalliseen jäteasemaan, vaikka se olisi siinä ihan vieressäkin. Sinne ei jätteinensä saa mennä ennen kuin on tämä markkinapaikkaprozeduuri hoidettu. Pelkona todella on, että yrittäjät saattavat päätyä dumpaamaan jätteet epäasiallisiin kohteisiin, luontoon tai muualle, jolloin ollaan kyllä kaukana jätelain tavoitteista ja kierrätystavoitteista.

Suuri huoli onkin, lisääkö tämä esitys tarpeettomasti byrokratiaa. Vaikuttaa siltä, että markkinapaikan käyttö voi lisätä paperityötä sekä jätteiden haltijalle eli yrityksille että myös jätelaitoksille. Jätehuoltojärjestelmässä tulisi pyrkiä siihen, että se toimii helposti, vaivattomasti ja varmistaa sitä kautta sen, että jätteet todella päätyvät sinne, minne ne kuuluvatkin, ja varmistaa myös sen, että jätteistä, joita yrityksille syntyy, pääsee helposti eroon ja yritykset voivat keskittyä ydintoimintaansa jätteisiin liittyvän paperibyrokratian sijaan, mitä kenties tästä markkinapaikasta aiheutuu. Tämä esitys herättää siis paljon kysymyksiä ja huolia.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 121/2018 vp

Arvoisa puhemies! Suomi on saanut komissiolta alustavan huomautuksen siitä, että näyttää, että Suomi ei tule saavuttamaan EU:n Suomelle asettamia kierrätystavoitteita. Komissio kiinnittää huomiota siihen, että yksi syy tähän on todennäköisesti se, että jätevastuuta on jatkuvasti muuteltu lainsäädännöllä. Vastuut ovat epäselviä, ja kunnan vastuuta on rajattu, päinvastoin kuin tehokkaan jätehuollon maissa, joissa nimenomaan kunnat kantavat vastuuta ja kokonaiskoordinaatio ja kokonaisuohjaus toimivat. Huolena siis on, tuleeko tämä esitys entisestään lisäämään pirstaleisuutta, järjestelmän monimutkaisuutta ja heikentämään jätehuollon toimivuutta ja estämään siten Suomelle asetettujen kierrätystavoitteiden saavuttamista. — Toivottavasti ei.

17.33 Johanna Karimäki vihr: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on hallituksen esitys jätelain muuttamisesta.

Keväällä jätelakia uudistettiin niin, että kuntien vastuuta ja toimintaa jätehuollossa vähennettiin kilpailun ja yritystoiminnan lisäämiseksi. Kuntien vastuu rajattiin pääasiassa asumisen jätteisiin ja kuntien jätehuollon markkinaehtoiselle toiminnalle asetettiin ulosmyyntiraja, 10 prosenttia vuoteen 2030 saakka ja siitä eteenpäin 5 prosenttia. Markkinaehtoista toimintaa on esimerkiksi yritysten tuottaman jätteen käsittely.

Vihreät jättivät vastalauseen siitä, että ulosmyyntirajan olisi tullut olla korkeampi, 20 prosenttia. Kunnille jäi kuitenkin niin sanottu toissijainen velvoite hoitaa myös muuta, esimerkiksi yritystoiminnassa syntyvää jätettä, jos alueella ei ole markkinaehtoisia toimijaa.

Tämä käsittelyssä oleva hallituksen esitys täsmentää tätä toissijaista velvoitetta. Tässä ehdotetaan perustettavaksi sähköinen markkinapaikka, jota yritysten olisi käytettävä. Markkinapaikassa selviäisi, löytyykö jätteille markkinaehtoisia ottajaa vai täytyykö kunnan hoitaa jätteet toissijaisen velvoitteen nojalla. Tietopalustan käyttäminen olisi jatkossa edellytyksenä kunnan toissijaisen palvelun saamiseksi kunnan jätelaitokselta, mikäli palvelun arvo ylittää kynnsarvon, joksi on esitetty siirtymäajan jälkeen 1 000 euroa.

Tietopalustan perustaminen jätteiden ja sivuvirtojen hyödyntämiseen vaikuttaa lähtökohteisesti hyvältä idealta ja voi edistää kiertotaloutta. Pääkaupunkiseudun kaupungit ovat esittäneet muutamia kysymyksiä, ja nämä on syytä huomioida, kun lakia käsitellään. Ehdotuksen mukainen hyvin laajaksi esitetty tietopalustan käyttövelvoite voi vaarantaa jätehuollon toimivuuden sekä aiheuttaa aidon riskin jätteen päätymisestä maastoon tai luvattomiin käsittelypaikkoihin erityisesti, kun kyseessä ovat pienet toimijat.

Pienjäteasematoiminta, kuten Sortti-asemat pääkaupunkiseudulla, tulisi rajata pysyvästi tietopalustan käyttövelvoitteen ulkopuolelle kaikilta osin. On myös keskeistä arvioida sitäkin, ettei pienten yritysten toimintaa kiertotaloudessa jätehuoltoalalla liiaksi vaikeuteta. Onko se, että kaikki toimijat ottavat heti ensi vaiheessa järjestelmän käyttöön, liian nopeaa? Pitäisi myös harkita asteittaista etenemistä. Pitäisikö hankkia ensin kokemusta, niin että suuret toimijat siirtyisivät ensin järjestelmän piiriin? Pääkaupunkiseudun kaupungit ovat myös huolissaan kaikkien osapuolten hallinnollisen taakan lisääntymisestä.

Arvoisa puhemies! Toivon, että lakiesitys käsitellään huolellisesti ja juuri siitä näkökulmasta, että kaikki kiertotalouden mahdollisuudet otetaan huomioon.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin ympäristövaliokuntaan, jolle talousvaliokunnan on annettava lausunto.